

SXEDIO-B.5

29.4.1979: Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠ ΤΟ 1974 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΜΠΑΖΟΣ ΣΕ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΟΤΙ ΤΟΣΟ Ο ΙΔΙΟΣ ΟΣΟ ΚΑΙ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΗΤΑΝ ΒΕΒΑΙΟΙ ΟΤΙ ΘΑ ΓΙΝΟΤΑΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΧΕ ΥΠΟΤΑΓΕΙ ΣΤΗ ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ. Η ΔΗΛΩΣΗ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΣΑΛΟ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ ΠΟΥ ΑΝΑΓΚΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΠΡΟΒΕΙ ΣΕ ΝΕΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ...

Στις **26** Απριλίου **1979** η εφημερίδα Ο ΑΓΩΝ διαφημίζοντας συνέντευξη που έδωσε για πρώτη φορά ο Προϊστάμενος της ΚΥΠ Γεώργιος Τομπάζος για την κατάσταση που επικρατούσε πριν και κατά το πραξικόπημα της **15ης** Ιουλίου **1974**, στο συντάκτη της Κωστάκη Αντωνίου δημοσίευσε περίληψη της συνέντευξης κάτω από τον ολοσέλιδο πρωτοσέλιδο τίτλο "Συγκλονιστικές αποκαλύψεις Τομπάζου- Ο Μακάριος κι' εγώ ήμαστε βέβαιοι πως θα γινόταν πραξικόπημα".

Το κείμενο της προαγγελίας έχει ως εξής:

"Άγνωστα συγκλονιστικά γεγονότα, που:

* Καταρρίπτουν πολλά όσα επιστεύοντο μέχρι τώρα γύρω από το πραξικόπημα.

* Φέρνουν σε φως συνταρακτικά στοιχεία, και

* Χύνουν άπλετο φως στην προδοσία που διεπράχθη σε βάρος της πατρίδας μας.

Αποκαλύπτει ο Υπουργός Γεωργίας και Προϊστάμενος της ΚΥΠ κατά την προπαξικοπηματική περίοδο κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΜΠΑΖΟΣ σε συνέντευξη του στον συντάκτη μας Κωστάκη Αντωνίου που θα δημοσιευτεί την προσεχή Κυριακή (**29.4.1979**) στον ΑΓΩΝΑ μέσα στα πλαίσια της έρευνας μας "ΜΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ".

Για πρώτη φορά αποκαλύπτεται καθαρά και ντοκουμενταρισμένα πως :

* Δύο άνθρωποι, ο Πρόεδρος Μακάριος και ο κ. Γ. Τομπάζος γνώριζαν πως η χούντα θα διενεργούσε πραξικόπημα σε καθορισμένο χρονικό διάστημα.

* Ο κ. Γ. Τομπάζος φεύγει μυστικά στο εξωτερικό για να ζητήσει βοήθεια.

* Η επιστολή προς Γκιζίκη γράφεται ειδικά σε μια ύστατη προσπάθεια και σαν το τελευταίο όπλο για να εκτεθεί διεθνώς η χούντα και ν' αναγκαστεί να αναβάλει τα σχέδια της.

* Η δραματική σύσκεψη Τομπάζου- ηγετών του Εφεδρικού το Σάββατο **13** Ιουλίου κατά την οποία διαπιστώνεται κατά τραγικό τρόπο, ότι κάθε αντίσταση θα ήταν μάταιη. Η Κύπρος βρίσκεται στο έλεος της χούντας.

- Εχουμε υποταγεί στη μοίρα μας.

- Το τελευταίο τηλεφώνημα του Τομπάζου προς τον Μακάριο το πρωί της Κυριακής (Δευτέρας). Η τηλεφωνική συνδιάλεξη διακόπτεται. Το πραξικόπημα αρχίζει. Τα τανκς ξεκινούν".

(Σημ: Στην πρώτη προαγγελία από λάθος αναφέρθηκε ότι το τελευταίο τηλεφώνημα του Τομπάζου στο Μακάριο έγινε το πρωί της Κυριακής, πράγμα που διορθώθηκε την επομένη **27** Απριλίου **1979**).

Η εφημερίδα δημοσίευσε την ίδια προαγγελία την επομένη **27.4.1979** (Παρασκευή) με μοναδική διόρθωση αυτό που αναφέρθηκε προηγουμένως, την ημέρα που έγινε το τελευταίο τηλεφώνημα του Τομπάζου στο Μακάριο. Καμιά άλλη αλλαγή και καμιά άλλη αντίδραση στην αποκάλυψη ότι ο Μακάριος ήξερε ότι η χούντα θα τον ανέτρεπε και ανέμενε το πραξικόπημα υποταγμένος στη μοίρα του.

Παράλληλα άλλαξε και ο τίτλος της εφημερίδας που έλεγε τα ίδια πράγματα όμως με τον προηγούμενο: "Συγκλονιστικές αποκαλύψεις του κ. Τομπάζου: Τα τέσσερα πραξικοπήματα που ΔΕΝ έγιναν. Ο Μακάριος ήξερε ότι η χούντα θα τον ανέτρεπε".

Στον τίτλο γύρω από το πραξικόπημα την πρώτη ημέρα αναφερόταν ότι "ο Μακάριος κι' εγώ ήμαστε βέβαιοι πως θα γινόταν πραξικόπημα" ενώ την επομένη αναφερόταν ότι "Ο Μακάριος ήξερε ότι η χούντα θα τον ανέτρεπε".

Η αλλαγή της αποκάλυψης από "είμαστε βέβαιοι" ότι θα γινόταν το πραξικόπημα από το "ο Μακάριος ήξερε ότι η χούντα θα τον ανέτρεπε" δεν ήταν πολύ μεγάλη.

Η ίδια προαγγελία δημοσιεύθηκε για τρίτη φορά το Σάββατο **28** Απριλίου **1979** με αλλαγμένο μόνο τον βασικό τίτλο για σκοπούς "φρασκαρίσματος": "Συγκλονιστικές αποκαλύψεις του κ. Τομπάζου: Η Τουρκία ήθελε **28%**, η χούντα έδιδε **12%**. Φιάσκο θεωρούσαν τις ενδοκυπριακές".

Η συνέντευξη δημοσιεύθηκε την Κυριακή **29** Απριλίου **1979** όπως είχε προαναγγελθεί κάτω από τους τίτλους "Συγκλονιστική συνέντευξη του κ. Γ. Τομπάζου στον Κ. Αντωνίου. Γιατί εγράφη και που απέβλεπε η επιστολή προς Γκιζίκη, ο κ. Τομπάζος πάει ΚΡΥΦΑ στο εξωτερικό και ζητεί βοήθεια, ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟ το πραξικόπημα, "είχαμε υποταγεί στη μοίρα μας" ΓΝΩΡΙΖΑΜΕ ΣΧΕΔΟΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ. Ο Μακάριος ήταν βέβαιος ότι θα γινόταν πραξικόπημα".

Ο Κ. Αντωνίου προλόγισε τη συνέντευξη με τα πιο κάτω:

" Δυο άνθρωποι, ο Εθνάρχης Μακάριος και ο κ. Γ. Τομπάζος, ήξεραν και ήταν βέβαιοι πως η χούντα θα προχωρούσε σε καθορισμένο χρονικό διάστημα στη διενέργεια πραξικοπήματος. Ήξεραν επίσης πως κάθε αντίδραση και αντίσταση θα ήταν μάταιη. Οτι δεν γνώριζαν μονάχα ήταν η ακριβής μέρα και ώρα που θα εκδηλωνόταν η άφρονη ενέργεια της χούντας.

Αυτό το συγκλονιστικό στοιχείο που καταρρίπτει την άποψη που επικρατούσε ως τώρα, ότι δήθεν ο Μακάριος δεν πίστευε ότι θα γινόταν πραξικόπημα αποκαλύπτει ο τότε προϊστάμενος της ΚΥΠ και νυν υπουργός Γεωργίας κ. Γεώργιος Τομπάζος.

"Ξέραμε "αποκαλύπει ο κ. Τομπάζος "ότι η χούντα είχε πάρει απόφαση στις **2** Ιουλίου **1974** να επέμβει ανοικτά διά της Εθνικής Φρουράς και να διενεργήσει πραξικόπημα για την ανατροπή της Κυβερνήσεως Μακαρίου. Και ο Μακάριος είχε συνειδητοποιήσει και γνώριζε ιδιαίτερα την τελευταία εβδομάδα προ του

πραξικοπήματος, ότι θα γινόταν πραξικόπημα και θα αντιμετώπιζε στις προσεχείς λίγες μέρες δυναμική ενέργεια ανατροπής του. Ο,τι δεν γνωρίζαμε μονάχα ήταν η ακριβής μέρα και ώρα εκδηλώσεως του πραξικοπήματος. Κατά τα άλλα δεν είχαμε καμιά αμφιβολία ότι θα διενεργείτο πραξικόπημα".

Στη συνέντευξη του ακόμα ο Γεώργιος αποκαλύπτει ότι σχεδίαζε διάφορα μέτρα εναντίον του επερχομένου πραξικοπήματος και ανέφερε στο Μακάριο ότι αντί να πήγαινε την Παρασκευή 12 Ιουλίου 1974 στην εξοχική του κατοικία στο Τρόδος (δυο μέρες πριν εκραγεί το πραξικόπημα) θα ήταν καλύτερα να έμενε στη Λευκωσία ίσως τον χρειαζόταν να εγκρίνει τυχόν ενέργειες του στις οποίες θα προέβαινε:

ΜΑΚΑΡΙΟΣ: Σαν τι ενέργειες;

ΤΟΜΠΑΖΟΣ: Διάφορα μέτρα αιφνιδιασμού πριν εκδηλωθεί το πραξικόπημα.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ: Κάμε ό,τι νομίζεις ορθό και λογικό. Σου έχω πλήρη εμπιστοσύνη".

Ο ίδιος δημοσιογράφος που ήταν και αρθρογράφος της εφημερίδας Ο ΑΓΩΝ με το ψευδώνυμο "Παρατηρητής" σε πρωτοσέλιδο άρθρο του την ίδια ημέρα έγραφε:

"Με τις σημερινές δηλώσεις του ο κ. Τομπάζος καταρρίπτει πολλά όσα επιστεύετο μέχρι τώρα όσον αφορά το πραξικόπημα και ιδιαίτερα την άποψη ότι ο Μακάριος δεν πίστευε ότι θα γινόταν πραξικόπημα. Και επί πλέον υπογραμμίζει ιδιαίτερα τις ευθύνες του Γρίβα και της ΕΟΚΑ Β για τη σημερινή τραγωδία μας, ευθύνες που άλλοι μεν προσπαθούν να μειώσουν και άλλοι να τις μεταθέσουν σε άλλους ώμους και πιο συγκεκριμένα τους ώμους του Μακαρίου.

Είναι τραγική η διαπίστωση του κ. Τομπάζου πως το πραξικόπημα της χούντας ήταν αναπόφευκτο και θα εκδηλωνόταν οπωσδήποτε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, είτε πριν είτε μετά από την ημερομηνία που εκδηλώθηκε. Και είναι τραγικότερη ακόμη η διαπίστωση, πως ήταν αδύνατο για την Κύπρο να

ελπίζει πως θα έβγαινε αλώβητη και πως θα ήταν σε θέση να συντρίψει ένα πραξικόπημα που θα διενεργούσε η κατευθυνόμενη από τη χούντα Εθνική Φρουρά, όταν εκδηλωνόταν στην πράξη αυτό το πραξικόπημα.

Είναι τραγική η διαπίστωση του κ. Τομπάζου πως το πραξικόπημα της χούντας ήταν αναπόφευκτο και θα εκδηλωνόταν οπωσδήποτε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, είτε πριν είτε μετά από την ημερομηνία που εκδηλώθηκε. Και είναι τραγικότερη ακόμη η διαπίστωση πως ήταν αδύνατο για την Κύπρο να ελπίζει πως θα έβγαινε αλώβητη και πως θα ήταν σε θέση να συντρίψει ένα πραξικόπημα που θα διενεργούσε ή κατευθυνόμενη από την χούντα Εθνική Φρουρά, όταν εκδηλωνόταν στην πράξη αυτό το πραξικόπημα.

Είναι επαναλαμβάνουμε, τραγική η διαπίστωση να νοιώθεις ανίκανος και ανήμπορος να σταματήσεις τη φοβερή θύελλα και το μεγάλο κακό που απειλούν την πατρίδα σου, αλλά ταυτόχρονα και τόσο αληθινή. Τόσο ωμά αληθινή.

Είναι δυνατόν, τώρα πολλοί να κατευθύνουν τους μύδρους και τις κατηγορίες τους εναντίον του Μακαρίου και του Τομπάζου και τις τότε κυβερνήσεως και να τους απευθύνουν το ερώτημα: "Καλά, κύριοι, γνωρίζατε πως θα γινόταν πραξικόπημα, ξέρατε πως η καταστροφή ερχόταν, ποια μέτρα πήρατε και τι εκάμετε για να εμποδιστεί η τραγωδία;"

Λογικό εκ πρώτοις όψεως το ερώτημα. Αλλά η εκ των υστέρων κριτική είναι πολύ εύκολη και ιδιαίτερα από εκείνους που βρίσκονταν έξω από τον χορό και τώρα εμφανίζονται να ξέρουν πολλά τραγούδια και να βρίσκουν άμεσες λύσεις και διεξόδους. Και πολλοί είναι εκείνοι που παρουσιάστηκαν μετά την καταστροφή για να πουν ότι το πραξικόπημα θα απειρέπετο και θα συντριβόταν αν ελαμβάνετο εκείνο ή το άλλο μέτρο.

Η πικρή αλήθεια όμως ίσως να είναι άλλη. Το πραξικόπημα θα απειρέπετο αν η χούντα... δεν προχωρούσε να το κάμει. Αν λογικευόταν ή αν εκείνοι

που την διέταξαν να το κάμει άλλαζαν σχέδια. Αν είχαμε την τύχη να επιτύχουν οι διάφορες πολιτικές ενέργειες και ελιγμοί που αναλάβαμε. Από τη στιγμή που τα τανκς πήραν την εντολή να κινηθούν ήταν αδύνατο να τα βγάλουμε πέρα. Η τύχη μας είχε κριθεί...".

Ο Κωστάκης Αντωνίου ήταν απόλυτα σίγουρος για ό,τι έγραφε. Είχε συνομιλήσει με τον Γ. Τομπάζο και παρέθεσε τις δηλώσεις του και όχι τα συμπεράσματά του.

Η κρίσιμη ερώτηση και η κρίσιμη απάντηση ήταν οι ακόλουθες:

ΕΡ: Δηλαδή κύριε Υπουργέ μπορούμε να πούμε ότι είχαμε υποταγεί στη μοίρα μας;

ΑΠ: Δυστυχώς, αυτή είναι η αλήθεια. Είχαμε υποταγεί στη μοίρα μας. Κάθε μέτρο και κάθε ενέργεια ήταν μάταιη...

Η συνέντευξη δημοσιεύθηκε διαβάστηκε και σχολιάστηκε ευρέως.

Ωστόσο μερικοί που πρόσκειντο στο γνωστό ως μακαριακό στρατόπεδο επενέβησαν και έπεισαν" τον Γεώργιο Τομπάζο να προβεί σε "διορθωτική" δήλωση ότι δεν είχαν αποδοθεί εντελώς οι δηλώσεις του στον Κωστάκη Αντωνίου, κι' αυτό γιατί με αυτές αφηνόταν η ευκαιρία στους αντιπάλους του Μακαρίου να επιρρίψουν σ' αυτόν ευθύνες και στον ίδιο ότι δεν πήραν μέτρα για να προλάβουν το πραξικόπημα και ότι είχαν αποδεχθεί το επερχόμενο μοιραίο.

Την 1η Μαΐου 1979, ημέρα που θα δημοσιευόταν το δεύτερο μέρος της συνέντευξης του ο Γεώργιος Τομπάζος προέβη σε μια "διορθωτική" διευκρίνιση αλλά δεν απέσυρε πολλά πράγματα από όσα είχε αναφέρει και επανέλαβε ότι "δυστυχώς αυτή είναι η αλήθεια, είχαμε υποταγεί στη μοίρα μας. Κάθε μέτρο και κάθε ενέργεια ήταν μάταιη"... και ότι το μόνο που τον παρηγορούσε " ήταν η αυτοπεποίθηση του Αρχιεπισκόπου ότι και πάλι η απόφαση της χούντας δεν θα πραγματοποιηθεί..."

Στην επομένη έκδοση της εφημερίδας που

δημοσιεύθηκε το τρίτο μέρος της συνέντευξης **(3.1.1979-** λόγω της αργίας της Πρωτομαγιάς) δημοσιεύθηκε μια νέα δήλωση του Γεώργιου Τομπάζου στην οποία ανέφερε **(3.5.1979):**

"Ητο όμως φυσικόν να συζητώμεν (με τον Μακάριο) όλα τα ενδεχόμενα όσον και αν η λογική τα ετοποθέτει ως μάλλον απίθανα. Συζητούντες την περίπτωση ανοικτού πραξικοπήματος κατελήγομεν εις το συμπέρασμα ότι τούτο θα απέβαινε μοιραίον διά την Κύπρον (και ουχί ότι είχαμεν αποδεχθή τη μοίρα μας) διότι μοιραίως θα ακαλουθείτο υπό τουρκικής επεμβάσεως ως πράγματι άλλωστε συνέβη".

Στο χορό της υποστήριξης της στάσης που τήρησε ο Πρόεδρος Μακάριος έναντι του πραξικοπήματος ήλθαν πολλοί άλλοι πολιτικοί και μακαριακοί παράγοντες. Ο Γλαύκος Κληρίδης ανέφερε ότι ο Μακάριος πίστευε ότι σε κάποια δεδομένη στιγμή η χούντα θα τον ανέτρεπε, όχι όμως προτού το στρατιωτικό καθεστώς ολοκλήρωνε τη συμφωνία του με την Τουρκία στο καίριο και ζωτικό θέμα του ποσοστού του κυπριακού εδάφους που θα διαμοιράζονταν".

Εξάλλου ο Πρόεδρος Κυπριανού σε δήλωση του την ίδια μέρα **(3 Μαΐου 1979)** ανέφερε ότι ο Μακάριος ποτέ δεν πίστεψε ότι ήταν δυνατόν Έλληνες να προβούν σε πραξικόπημα στην Κύπρο.

Εξάλλου ο στενός συνεργάτης του Προέδρου Μακαρίου και βουλευτής Ηρακλής Χατζηηρακλέους ανέφερε **(ΑΓΩΝ 8 .3.1979)** ότι ο Μακάριος τον είχε διαβεβαιώσει δυο μέρες πριν εκδηλωθεί το πραξικόπημα ότι δεν πίστευε ότι η χούντα θα διενεργούσε πραξικόπημα, αλλά περίμενε απλώς απόπειρα δολοφονίας του.